

Detentie en uitstroom uit de iPGA-R

Van: Werkgroep
Aan: Programmteam Overleg Radicalisering (PTO-R)
Datum: 13-12-2022

1 Aanleiding en opdracht

1.1 Aanleiding

Voor opname in de integrale Persoonsgerichte Aanpak – Radicalisering (iPGA-R) moet er sprake zijn van een radicaliseringsproces, interventiemogelijkheden én (een risico op) geweld vanuit ideologische overtuigingen.¹ Gedurende de periode dat een persoon opgenomen is in de iPGA-R wordt continu gekeken of aan deze voorwaarden wordt voldaan, anders stroomt iemand uit. Uit de praktijk blijkt echter dat het maken van deze inschatting lastig is als de persoon in detentie verblijft. In deze notitie wordt dit vraagstuk verder uitgewerkt.

1.2 Opdracht

In een werkgroep bestaande uit politie, OM en OOV is een aantal relevante elementen en vragen benoemd. Deze zijn vervolgens besproken in het PTO-R van 10 november 2022. Op basis van die bespreking, en een review van relevante literatuur, is een toevoeging voor het beleidskader opgesteld.

2 Context

2.1 Uitstroom uit de iPGA-R

Wanneer er geen risico meer is op geweld vanuit extremistisch gedachtegoed dient een persoon uit te stromen uit de iPGA-R. Uiteraard is dit maatwerk, dezelfde feiten kunnen in verschillende omstandigheden anders gewogen worden. Ook geldt dat als er gedurende een periode van twee jaar geen signalen zijn geweest van een risico op geweld, betrokkene uitstroomt uit de iPGA-R.

2.2 Detentie en uitstroom

Een casus in de iPGA-R is aanleiding geweest voor dit voorstel. Bij bespreking leek dat de persoon aan de criteria voldeed voor uitstroom. Echter, de vraag werd opgeworpen of het wel mogelijk is om een inschatting te maken van het risico op extremistisch geweld wanneer een persoon in detentie zit vanwege veroordeling terroristisch misdrijf.

3 Onderzoek

Er zijn verscheidene onderzoeken uitgevoerd die relevant zijn voor deze afweging, waarbij we twee onderzoeksvelden onderscheiden, enerzijds onderzoek naar gedragsverandering en interventies *tijdens de detentieperiode* en anderzijds onderzoek naar recidive en re-integratie *na de detentieperiode* van personen veroordeeld voor terroristische misdrijven. Hieronder volgt een korte review van een aantal onderzoeken.

¹ Zie beleidskader iPGA-R (herziene versie, 2022)

In 2010 is onderzoek gedaan naar het effect van een zogenaamde 'terroristen afdeling'. Daarin werd gesteld dat: *"ideologische overtuiging kan tijdens de opsluiting worden gevoed door de omstandigheden, maar kan als het ware latent aanwezig zijn zonder zich zichtbaar te openbaren in religieuze of ideologische uitingen"*.² Dit onderzoek had betrekking op de vraag of de terroristenafdeling een radicaliserende werking heeft op gedetineerden. Dit bleek niet aangetoond te kunnen worden. In 2019 vulde de Inspectie Justitie & Veiligheid aan: *"Het is mogelijk dat de gedetineerde zijn of haar radicaal extremistisch gedachtengoed behoudt, ondanks dat deze zich gedurende de detentieperiode goed gedraagt en afstand lijkt te hebben genomen van het extremistisch gedachtengoed. Professionals dienen daarom scherp te blijven op signalen van extremistisch gedrag om het handelen in extremistisch gedrag te voorkomen. Dit geldt niet alleen voor de professionals van PI De Schie en PI Vught, maar ook de ketenpartners zoals RN en zeker ook de gemeenten"*.³

Recidive onder veroordeelden voor een terroristisch misdrijf is laag.⁴ In relatie tot re-integratie wordt gesteld dat *"vooral de persoonsgerichte aanpak goed (blijkt) te werken: controle en begeleiding zijn het efficiëntst als ze aansluiten bij de (ex-)gedetineerde."* Daarbij geldt dat *"ex-gedetineerden van de TA tegen obstakels oplopen in de periode na de vrijlating. Het niet kunnen verkrijgen van een VOG, de (mogelijke) intrekking van de Nederlandse nationaliteit, het idee geen woning of baan te kunnen krijgen vanwege publiciteit over het misdrijf, en moeite om een nieuw netwerk op te bouwen zijn onderwerpen die door de meeste geïnterviewden als beperkend worden beschouwd in de periode na de TA."* En: *"Een belangrijke aanbeveling op basis van de gecombineerde kwantitatieve en kwalitatieve bevindingen is derhalve om al gedurende detentie meer aandacht te besteden aan de voorbereiding op de re-integratie, en ondersteuning daarbij ook na detentie door te laten lopen, zowel tijdens eventueel reclasseringstoezicht als daarna."*

4 Conclusie en aanbeveling

Het is in alle gevallen complex om vast te stellen of er sprake is van radicalisering, ook als er geen sprake is van detentie. Tegelijkertijd valt uit deze onderzoeken op te maken dat:

1. Het mogelijk is dat een persoon tijdens de detentieperiode het radicale gedachtegoed blijft aanhangen. Het beoordelen hiervan is echter nog complexer omdat een persoon zich niet in de maatschappij (met triggers en prikkels) beweegt. Het is bovendien onzeker hoe iemand zich buiten detentie zal gedragen en/of oude netwerken zal opzoeken.
2. Voor re-integratie na een veroordeling voor een terroristisch misdrijf een persoonsgerichte aanpak wenselijk is. Met name na de detentie is de casusaanpak, waarbij alle leefdomeinen worden meegenomen, van groot belang.

De aanbeveling is dan ook het volgende op te nemen in het beleidskader: "Een verblijf in detentie vanwege een veroordeling voor een terroristisch misdrijf is een 'contra-indicatie' voor uitstroom, omdat het risico op geweld niet goed te toetsen is wegens deze omstandigheden. Dat betekent dat personen die in detentie verblijven vanwege de veroordeling voor een terroristisch misdrijf niet uitstromen uit de iPGA-R."

² Tinka M. Veldhuis, Prof. Dr. Ernestine H. Gordijn, Prof. Dr. Siegwart M. Lindenberg & Dr. René Veenstra.

"Terroristen in Detentie: Evaluatie van de Terroristenafdeling": WODC Rapport 2010, uitgevoerd door het Rijksuniversiteit Groningen; Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen

³ <https://www.inspectie-jenv.nl/binaries/inspectie-venj/documenten/rapporten/2019/09/16/de-terroristen-afdelingen-in-nederland/De+Terroristen+Afdelingen+in+Nederland+definitief+rapport.pdf>

⁴ <https://open.overheid.nl/repository/ronl-2e461e79-11a5-4473-a2f9-1834db96a1cb/1/pdf/tk-aanbieding-onderzoeken-naar-interventies-re-integratie-en-recidive-met-betrekking-tot-de-terroristenafdeling.pdf>

5 Mogelijke aanvullende variabelen

5.1 Intrekken Nederlandschap

In sommige gevallen is er naast de detentiesituatie ook sprake van (op handen zijnde) intrekking van het Nederlandschap. Het aantal personen waarbij het Nederlandschap wordt ingetrokken (na onherroepelijke veroordeling terroristisch misdrijf) zal de komende jaren (vermoedelijk) toenemen door de stijging van het aantal personen die inmiddels hun straf hebben uitgezeten en de terugkeer van personen uit het strijdgebied.

Tot nu toe zijn de potentiële risico's die kunnen ontstaan door het (mogelijke) intrekken van het Nederlandschap geen aanleiding de uitstroomcriteria aan te passen. Uiteraard wordt deze omstandigheid en de daaruit voorkomende risico's per casus onderzocht en meegewogen.

5.2 Terbeschikkingstelling (TBS)

Ook na een veroordeling voor een terroristisch misdrijf kan een terbeschikkingstelling (TBS) worden opgelegd. Er zijn verschillende TBS vormen mogelijk variërend in zwaarte van het regime. Ook bij deze gevallen geldt dat per geval bekeken moet worden of de persoon kan uitstromen of niet.